

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پایان جامع علوم
شورای عالی انقلاب فرهنگی

آشنایی با وظایف هیأت نظارت و بازرسی شورای عالی انقلاب فرهنگی

در گفتگو با دکتر محمدحسن شجاعی فرد

برداشته شد.

دانشگاه انقلاب: لطفاً در خصوص

ترکیب اعضای هیأت و نحوه انتخاب

ایشان توضیحاتی بیان بفرمائید.

دکتر شجاعی فرد: در پاسخ به سؤال نخست،

ترکیب سابق هیأت را مورد اشاره قرار دادم، اما

پس از تجدید نظر این ترکیب تغییر یافت و اعضای

هیأت بدین قرار تعیین شدند: یک نفر رئیس هیأت

که از طرف شورای عالی انتخاب می‌شود، یک

نفر قائم مقام رئیس هیأت که به پیشنهاد رئیس

دانشگاه انقلاب: به عنوان

نخستین سؤال لطفاً تاریخ تشکیل

هیأت نظارت و بازرسی و نحوه

تجدید نظر در آن را بیان بفرمائید؟

دکتر شجاعی فرد: با آرزوی شادی برای

روح بینانگذار انقلاب فرهنگی کشور حضرت امام

(قدس سره) و سلامت مقام معظم رهبری در پاسخ

به سؤال نخست باید عرض کنم که در تاریخ دوم

مهرماه ۱۳۶۴ مصوبه‌ای در شورای عالی انقلاب

فرهنگی به تصویب رسید مبنی بر تشکیل هیأت

نظارت و بازرسی شورای عالی انقلاب فرهنگی.

افرادی که برای عضویت در این هیأت تعیین

شده بودند عبارت بودند از یک نفر نماینده

شورای عالی انقلاب فرهنگی، یک نفر نماینده

شورای مرکزی جهاد دانشگاهی و سه نفر به

نماینده‌گی از طرف وزرای عضو شورای عالی یعنی

وزیر آموزش و پرورش، وزیر فرهنگ و آموزش

عالی، و وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی. هیأت با

همین ترکیب فعالیت خود را آغاز کرد و این

فعالیت ادامه داشت تا اینکه بعد از گذشت مدتی

مشاهده شد که کار هیأت به دلایل مختلف آن

چنانکه باید و شاید پیش نمی‌رود. برای رفع این

مشکل در تاریخ سی‌ام بهمن ۱۳۶۹ در مورد

ساختار هیأت تجدید نظر شد. در این تجدید نظر

تغییراتی که در برخی از وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها

پیش آمده بود مورد توجه قرار گرفت و بر این

اساس قرار شد هیأت با ترکیب جدید تشکیل شود.

آنچه در مصوبه جدید تغییر کرده بود این بود که بنا

به مصوبه قبلی رئیس هیأت لزوماً باید عضو

شورای عالی می‌بود اما در مصوبه جدید این الزام

دانشگاه انقلاب: لطفاً شرح وظایف و حیطة فعالیت هیأت و کمیته‌های تابع آن را بیان بفرمایید.

دکتر شجاعی فرید: در آیین نامه تشکیل هیأت نظارت که در تاریخ یازدهم تیرماه ۱۳۶۴ به تصویب شورای عالی رسیده است راجع به هدف تشکیل این هیأت آمده است: «بمنظور مراقبت از جریان صحیح و سالم انقلاب فرهنگی و رسیدگی به مسائل و مشکلاتی که در طی بسط و پیشرفت آن پیش می‌آید هیأتی بنام هیئت نظارت و بازرسی تشکیل می‌گردد».

در آیین نامه یاد شده وظیفه اصلی هیأت چنین مقرر گردیده است. «نظارت بر حسن اجرای مصوبات و دستورالعمل‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی از طرق مختلف من جمله از طریق اعزام هیأت‌های بازرسی به مراکز و مؤسسات علمی و فرهنگی و آموزشی و تبلیغاتی و هنری».

بدین قرار ملاحظه می‌شود که حوزه فعالیت هیأت علاوه بر موضوعات علمی، مسائل فرهنگی، آموزش تبلیغاتی و هنری را نیز دربرمی‌گیرد و بنابراین هیأت همه فعالیت‌هایی را که تحت این عناوین در سطح کشور انجام می‌گیرد زیر نظر دارد.

و اما هیأت چند وظیفه فرعی نیز دارد که عبارتند از:

- رسیدگی به مسائل و پیشنهادهای حاد سیاسی فرهنگی دانشگاهها و سایر مراکز آموزشی و تهیه و تدوین گزارشهای لازم در مورد آن مسائل و مشکلات و ارائه پیشنهادهاى اصلاحی.

هیأت و با تأیید شورای عالی تعیین می‌شود، و چهار نفر به نمایندگی از طرف چهار وزیری که در شورای عالی عضویت دارند. بنابراین در ترکیب جدید هیأت یک نفر از طرف وزرات بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به اعضای هیأت اضافه شد. علاوه بر این هیأت سه عضو دیگر نیز دارد که عبارتند از یک نفر به نمایندگی از شورای نمایندگان مقام معظم رهبری در دانشگاهها که توسط آن شورا به شورای عالی معرفی می‌شود و با تأیید شورا به عضویت هیأت درمی‌آید، یک نفر نماینده جهاد دانشگاهی که با معرفی رئیس جهاد و با تأیید شورای عالی عضو هیأت می‌شود و بالاخره یک نفر هم به نمایندگی از دانشگاه آزاد اسلامی با معرفی آن دانشگاه و موافقت شورای عالی به جمع هیأت اضافه می‌شود.

اما از ترکیب اعضای اصلی هیأت که بگذریم سه کمیته تحت نظر هیأت فعالیت می‌کنند که بد نیست نحوه تشکیل آنها را مورد اشاره قرار دهیم: این سه کمیته که عبارتند از کمیته علمی-آموزشی، کمیته فرهنگی-سیاسی و کمیته اداری-اجرایی، هر کدام ۷ نفر عضو دارند؛ از این ۷ نفر یک نفر ریاست کمیته را به عهده دارد که خود او لزوماً باید عضو هیأت مرکزی نظارت باشد، و شش نفر دیگر از میان صاحبان نظر دانشگاهی و حوزوی که در همان موضوع تخصص دارند انتخاب می‌شوند. روش انتخاب ایشان به این ترتیب است که رئیس کمیته افرادی را برای عضویت در کمیته به هیأت معرفی می‌کند؛ این افراد با تأیید هیأت به عضویت کمیته مربوطه درمی‌آیند.

رسیدگی خواهد کرد که وزارتخانه مربوطه یا شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام چنین کاری را از هیأت طلب کند؛ در غیر این صورت هیأت اجازه دخالت ندارد.

مواردی که بر شمردهم عبارت بود از وظایف هیأت. این وظایف بصورت جزئی‌تر بر عهده کمیته‌های سه گانه هیأت گذاشته شده که بد نیست به آنها اشاره کنم. وظایف کمیته علمی آموزشی عبارتند از:

- نظارت بر حسن اجرای مصوبات و دستورالعمل‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی در مسائل علمی آموزشی.

- بررسی و مطالعه و نظارت مستمر در امور علمی - آموزشی در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی بویژه در زمینه مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با همکاری دستگاهها و سازمان‌های زیربط.

● یکی از موانعی که بر سر راه هیأت وجود دارد این است که... بعضی مسئولین... وقتی مصوبه شورای عالی به دستشان می‌رسد چون خودشان نظراتی در باره آن مصوبه دارند آن را به واحدهای تابعه خود ابلاغ نمی‌کنند.

- رسیدگی به شکایاتی که به شورای عالی واصل می‌شود و در باره وضع دانشگاهها و مراکز و مؤسسات آموزشی و علمی - فرهنگی است.

- رسیدگی به اختلافاتی که حیثاً در دانشگاهها و مراکز آموزشی بین مدیران و استادان و انجمنهای دانشجویی پیدا می‌شود.

البته در اینجا آیین‌نامه تبصره‌ای دارد مبنی بر اینکه هیأت نظارت در صورتی به این اختلافات

- رسیدگی به شکایات مربوط به وضعیت علمی-آموزشی دانشگاهها و مراکز مؤسسات آموزش عالی.

- رسیدگی به اختلافاتی که در مورد امور علمی و آموزشی بین افراد و مسئولین به وجود آمده و به کمیته ارجاع داده می‌شود.

- تعیین مرجع رسیدگی به مسائل علمی آموزشی در مورد آن دسته از شکایات واصله و کارهای اجرایی که در حوزه وظایف این کمیته نیست.

صرفنظر از مواردی که بیان کردم کمیته در مورد مسائل زیر برای اینکه بررسی دقیق‌تری صورت بگیرد یک کمیسیون فرعی تشکیل می‌دهد. کمیسیون پس از تحقیق و بررسی، نتیجه را به کمیته ارائه می‌دهد و کمیته نیز پس از بررسی نتیجه را به هیأت نظارت تحویل می‌دهد تا اینکه در نهایت مطلب به شورای عالی می‌رسد. و اما کمیته سیاسی-فرهنگی نیز وظایفی بر عهده دارد که به این ترتیب می‌توان به آنها اشاره کرد:

- بررسی و مطالعه وضعیت سیاسی فرهنگی دانشگاهها، مدارس، مراکز علمی، آموزشی، فرهنگی، هنری و تبلیغی به منظور شناخت مسائل و مشکلات آنها.

- ارائه طرح و پیشنهاد در جهت حل مشکلات و مسائل مذکور در بند قبل.

- یافتن روش‌های مناسب برای بررسی نظام دانشگاهی از بعد سیاسی و فرهنگی.

- همکاری با هیأت نظارت برای اعزام گروههای نظارت و بازرسی در محدوده وظایف

ایشان.

(البته هر یک از کمیته‌ها موظفند در امر اعزام گروههایی از طرف هیأت برای بررسی و نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی با هیأت نظارت همکاری کنند).

سومین کمیته یعنی کمیته اداری اجرایی نیز وظایفی بر عهده دارد که بدین قرارند:

- نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی.

- بررسی و مطالعه و نظارت مستمر در امور اداری و اجرایی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی.

- رسیدگی به شکایات مربوط به وضعیت اداری و اجرایی دانشگاهها و مراکز و مؤسسات آموزش عالی.

- رسیدگی به اختلافاتی که در امور اداری-اجرایی بین افراد و مسئولان بوجود می‌آید و به کمیته ارجاع داده می‌شود.

اینها وظایفی است که باجمالی به عهده هیأت و تفصیل بر عهده کمیته‌های سه‌گانه هیأت گذاشته شده است. بد نیست در اینجا به نام رؤسای کمیته‌ها اشاره کنم؛ مسئولیت کمیته فرهنگی-سیاسی بر عهده من است؛ مسئول کمیته علمی، آموزشی حجة الاسلام والمسلمین آقای قدوسی است که ایشان در ضمن، نماینده شورای نمایندگان مقام معظم رهبری در هیأت نظارت نیز هستند؛ مسئول کمیته اداری-اجرایی جناب آقای رحمانی است که قبلاً معاون وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بودند و اکنون نماینده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در هیأت نظارت هستند.

آقایان: ...

دانشگاه انقلاب: تاکنون در طول
فعالیت هیأت به چه مشکلاتی
رسیدگی شده و میزان موفقیت
هیأت چقدر بوده است؟

دکتر شجاعی فرد: مشکلاتی که هیأت مورد
رسیدگی قرار داده بر دودسته بوده است یکی
مشکلاتی که از طریق مکاتبه یا مراجعه حضوری به
دبیرخانه شورای عالی می‌رسد که اغلب مشکلات
فردی است. از زمان تجدیدنظر در ساختار هیأت
تاکنون در حدود دویست و هشتاد مورد از طرف
هیأت بررسی شده است. از این دویست و هشتاد
مورد، حدود صدوپنجاه مورد پی‌گیری شده و به
سؤال کننده اعلام نتیجه شده است. بقیه موارد
اغلب مشکلاتی بوده است که حل آنها مستلزم
تغییر آیین‌نامه و قانون بوده و در مورد آنها آنچه
برای ما مقدور بود این بود که پیشنهادهای رسیده را
به مسئولین مربوطه ارجاع دهیم. البته مواردی نیز
بود که از هیأت امور نامقدوری انتظار داشتند از
قبیل درخواست حذف نمرات درسی که پاسخ
می‌دادیم این کار میسر نیست.

البته لازم است در اینجا دو مطلب را تذکر
بدهم یکی اینکه حوزه فعالیت هیأت علاوه بر
مصوبات شورای عالی، مصوبات سازمانهای تابعه
شورای عالی را نیز شامل می‌شود. بدین قرار
نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورای عالی
برنامه‌ریزی، شورای فرهنگ عمومی کشور،
شورای فرهنگی اجتماعی زنان، شورای جذب
نخبگان، و جهاد دانشگاهی نیز در دستور کار
هیأت قرار می‌گیرد.

مطلب دیگر اینکه چون وزارتخانه‌ها هر یک
دارای هیأت نظارت و بازرسی هستند لذا از
دانشجویان عزیز تقاضا می‌شود که مشکلات فردی
خود را در خصوص امور دانشگاه با هیأت‌های
مربوطه در میان بگذارند و تنها در مورد مسائل
عمده از هیأت نظارت و بازرسی انتظار داشته باشند
که به حل مشکل اقدام کند.

و اما قسم دوم مشکلات، مسائلی است که در
سطح کشور مطرح بوده است و از طرف هیأت
مورد رسیدگی قرار گرفته است که خوشبختانه
هیأت در حل این مشکلات موفق نیز بوده است.
یکی از این مشکلات مسأله تغییر رئیس دانشگاه
علوم پزشکی شهید بهشتی بود که در سال قبل
انجام شد و از طرف شورای عالی یک نفر به
عنوان رئیس دانشگاه تعیین شد؛ دانشجویان انجمن
اسلامی دانشگاه به این امر اعتراض کردند؛ شورای
عالی نیز هیأت نظارت را مأمور کرد تا مسأله را
بررسی کند. هیأت پس از تحقیق و کاوش چیزی
دال بر عدم صلاحیت وی مطابق با ضوابط شورای
عالی نیافت، لذا صلاحیت ایشان را مورد تأیید قرار
داد و البته پی‌گیریهایی بعدی هم صحت این نظر را
نشان داد و حضرت آیت‌ا... جنتی که در خطبه‌های
نماز جمعه سخنانی در این باب فرموده بودند به آن
دانشگاه تشریف بردند و در آنجا سخنرانی کردند
و فرمودند که به هر حال شما دو گروه مسلمان
هستید، تلاش کنید که همواه با هم وحدت داشته
باشید و مدیریت و استادان بکوشند تا با استفاده از
نیروهای حزب‌اللهی و متدین کارها را به پیش
برند، به هر صورت سخنان ایشان تأیید تلویحی
نظرات هیأت بود.

مورد دیگر، مسألهٔ مشروط شدن گروهی از دانشجویان دانشگاه صنعتی شریف بود که به هر حال تعداد ایشان زیاد شده بود؛ ما بررسی کردیم و دیدیم که مشکلات، عمدتاً به عملکرد دانشگاه در چهار، پنج سال گذشته مربوط می‌شود. برای حل مشکل جلساتی با حضور مسئولین دانشگاه و دانشجویان تشکیل دادیم و در نهایت حاصل کار را به صورت پیشنهاد به شورای عالی تقدیم کردیم. بحمد... مسأله به این صورت فیصله پیدا کرد که از میان دانشجویان مشروط، آنها که امکان ابقای ایشان بود باقی ماندند و آنها که باید اخراج می‌شدند یا مدرک فوق دیپلم به آنها داده شد و یا اینکه به آنها اجازه داده شد که دوباره در کنکور شرکت کنند بدون اینکه کمک هزینه‌های پرداخت شدهٔ دوران تحصیل، اکنون از ایشان مطالبه شود.

مورد دیگر مسألهٔ جهاد دانشگاهی دانشگاه صنعتی شریف بود که بین آن و مدیریت دانشگاه اختلاف نظر پیدا شده بود. حل این مشکل بر عهدهٔ هیأت نظارت گذاشته شد. هیأت نیز پس از بررسی، جلساتی با حضور نمایندگان دوطرف تشکیل داد و طرفین به توافقهایی نیز رسیدند اما متأسفانه به توافقی عمل نشد و مشکل همچنان باقی است.

دانشگاه انقلاب: آیا در جریان فعالیت هیأت تاکنون با موانعی مواجه شده‌اید؟ برای رفع این موانع چه راه‌حلهایی را کارساز می‌دانید؟

دکتر شجاعی فرد: یکی از موانعی که بر سر

راه هیأت وجود دارد این است که هرگاه حل مسأله‌ای به هیأت واگذار می‌شود و هیأت پس از بررسی و تحقیق رأی صادر می‌کند متأسفانه یکی از طرفین که رأی هیأت او را متهم شمرده است با آن رأی از در مخالفت در می‌آید و چه بسا سعی می‌کند مانع اجرای آن شود؛ البته این مشکل چندان هم چشمگیر نیست و من صرفاً به عنوان یک گله از آن یاد می‌کنم. و اما از موانع دیگر یکی این است که بعضی از مسئولین کم‌لطفی می‌کنند بدین قرار که وقتی مصوبهٔ شورای عالی بدست ایشان می‌رسد چون خودشان نظراتی در بارهٔ آن مصوبه دارند آن را به واحدهای تابعهٔ خود ابلاغ نمی‌کنند؛ لذا هیأت وقتی در مورد علت عدم اجرای مصوبات به تحقیق می‌پردازد در می‌یابد که مصوبهٔ شورای عالی به آن مؤسسه یا نهاد ابلاغ نشده است.

مشکل دیگر این است که گاهی هیأت مسأله‌ای را از طریق جلب رضایت طرفین و ایجاد توافق از این طریق حل می‌کند و بنا می‌شود که طرفین به مفاد توافقنامه عمل کنند اما متأسفانه به توافقی عمل نمی‌شود و مشکل دوباره پیدا می‌شود؛ آنچنان که مسألهٔ بروز اختلاف میان جهاد دانشگاهی دانشگاه صنعتی شریف و مدیریت دانشگاه به چنین سرنوشتی دچار شد.

یک مشکل دیگر این است که گاهی پیش می‌آید که مثلاً مسأله‌ای مربوط به یک وزارتخانه در هیأت مطرح می‌شود و نمایندهٔ آن وزارتخانه در هیأت، نظر خود را در جلسهٔ هیأت مطرح می‌کند، اما متأسفانه وقتی طرح به شورای عالی می‌رسد مشاهده می‌کنیم که در جلسهٔ شورای عالی، وزیر

● حوزه فعالیت هیأت، علاوه بر موضوعات علمی، مسائل فرهنگی، آموزشی، تبلیغاتی و هنری است. هیأت چند وظیفه فرعی نیز دارد که عبارتند از:

- رسیدگی به مسائل و پیشامدهای حاد سیاسی و فرهنگی دانشگاهها و سایر مراکز آموزشی
- رسیدگی به شکایاتی که به شورای عالی واصل می شود و در باره وضع دانشگاهها و مراکز و مؤسسات آموزشی و علمی - فرهنگی است.
- رسیدگی به اختلافاتی که احیاناً در دانشگاهها و مراکز آموزشی پیدا می شود.

یکی از مشکلاتی که بد نیست در اینجا به آن اشاره کنم این است که در مورد وزارتخانهها و حتی در مورد مسائل فرهنگی و سیاسی، مجریان ما خودشان ناظر هم هستند؛ یعنی مثلاً ما سیستم آموزش عالی کشور را به یک وزارتخانه می سپاریم و می گوییم هم اجراکن و هم برای ما گزارش تهیه کن، اما این نمی تواند ارزیابی صحیحی از عملکرد به دست بدهد، بنابراین لازم است ارگانی وجود داشته باشد که مستقل از آن وزارتخانهها باشد و از نظر اجرایی هم زیر چتری باشد که این چتر برتر از آن وزارتخانه باشد که طبعاً شورای عالی از چنین خصوصیتی برخوردار است و ما در زیر چتر این شورا فعالیت می کنیم.

دانشگاه انقلاب: برنامه آتی هیأت نظارت چیست؟

دکتر شجاعی فرد: یکی از کارهایی که هیأت کرد این است که تمام مصوبات ستاد و شورای عالی انقلاب فرهنگی را جمع آوری کرد و در سه قسمت به کمیته های سه گانه سپرده است و هر یک از کمیته ها را مأمور کرده است که حسن اجرای این مصوبات را پی گیری کنند و پیداست که این امر جز و برنامه های دراز مدت هیأت به شمار می آید. از برنامه های دیگری که هیأت در پیش دارد یکی این است که به طور متوسط در هر ماه گزارشی از یک دانشگاه یا یک مؤسسه آموزشی و یا یک مرکز فرهنگی - هنری از طرف هیأت به شورای عالی داده شود تا از این طریق شورای عالی از وضعیت دانشگاهها با خبر شود و به این ترتیب از

مربوطه با رأی نماینده خود در هیأت مخالفت می کند. البته این امر به سبب عدم هماهنگی قبلی است که متأسفانه مشکل ایجاد می کند.

یکی از راههایی که برای رفع این موانع می شناسیم این است که در مورد نحوه تصویب مصوبات هیأت نظارت تجدیدنظر کنیم و البته این سفارش ریاست محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی بود که حوزه فعالیت هیأت را گسترش دهیم. در این تجدیدنظر، قرار است مواردی مشخص شود که در آنها مصوبه هیأت بدون ارجاع به شورای عالی به تصویب برسد و مورد قبول واقع شود.

بروز حوادث غیر مترقبه‌ای نظیر آنچه در دانشگاه صنعتی شریف پیش آمد جلوگیری شود.

مطلب دیگر اینکه با توجه به تأکید ریاست محترم شورای عالی بر ضرورت تجدیدنظر در شرح وظایف هیأت به منظور گسترش حوزه فعالیت هیأت، در نظر داریم علاوه بر تجدیدنظر در شرح وظایف هیأت، امکانات اجرایی را در هیأت نظارت ایجاد کنیم و می‌کوشیم تا از این طریق، به حق چشم و گوش شورای عالی و سایر مسئولین باشیم.

یکی از کارهایی که به پیشنهاد هیأت و با پی‌گیری دبیرخانه شورای عالی در دست اجراست کامپیوتری کردن سیستم مصوبات شورای عالی است که دسترسی به هر مصوبه را آسان می‌کند. البته استفاده از این سیستم در انحصار هیأت نیست و سایر مراکزی که تحت نظارت شورای عالی هستند نیز از آن استفاده خواهند کرد. همراه با این برنامه، ما برای هر دانشگاه و مؤسسه یک فایل مشخص کرده‌ایم که اطلاعات و شکایات مربوط به

آن دانشگاه و مؤسسه را در فایل مخصوص آن قرار می‌دهیم تا اگر بعدها بنا شد نماینده‌ای از طرف هیأت به دانشگاهی اعزام گردد مطالب آن پرونده در اختیار او گذاشته شود.

کار دیگری که در مورد اعزام هیأت انجام می‌دهیم این است که یک هفته قبل از اعزام هیأت به هر دانشگاه صندوقی به نام صندوق هیأت نظارت در آن دانشگاه قرار می‌دهیم تا هر کس مطلبی در مورد مسائل آن دانشگاه داشته باشد از طریق صندوق با هیأت اعزامی در میان بگذارد که البته اگر این مطالب با اسم و امضاء باشد هیأت اعزامی در پی‌گیری موفقتر خواهد بود، چون اگر اسم و امضاء در کار نباشد اعتبار مطلب کم می‌شود؛ آنچه مهم است این است که آن اسامی محفوظ و مستور بماند و این کار وظیفه هیأت اعزامی است.

دانشگاه انقلاب: از اینکه وقتتان را در اختیار ما قرار دادید متشکریم.